Οι σωσίες και οι φίλοι (Β. Καραποστόλης)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 29 Ιουλίου, 2013

Τα χαμένα λεφτά και ο χρόνος που δεν διαθέσαμε για να βρούμε συνοδοιπόρους

Όταν τα χρήματα λιγοστεύουν, ο κόσμος φαίνεται σαν να απομακρύνεται απ' όποιον ζημιώθηκε. Δεν μπορεί πια ο παθών ν' απλώσει το χέρι του και να πάρει ό,τι τερπνό λαμποκοπούσε πάνω στον δίσκο της ζωής. Απρόσιτα γι' αυτόν τα ωραία πράγματα, τι κρίμα - τι του μένει λοιπόν; Ίσως μερικοί κοντινοί του, κάποιοι που θα μπορούσαν να τον παρηγορήσουν για τις απώλειες.

Ώστε έτσι. Τώρα που χάθηκαν τα λεφτά, η φιλία ξαναγίνεται περιζήτητη. Ολοένα και πιο έντονα σήμερα εκδηλώνεται η ανάγκη για μια παρουσία ζεστή, ανθρώπινη, χάρη στην οποία οι στερημένοι θα έπαυαν να νιώθουν πως είναι ολομόναχοι. Όμως υπάρχει ένα πρόβλημα εδώ. Αυτοί που στριμώχνονται οικονομικά, είχαν συνηθίσει να βλέπουν το κάθε τι γύρω τους σαν ένα στοιχείο που περιλαμβανόταν στην ατομική περιουσία τους. Είχαν τα εισοδήματά τους, τη δουλειά τους, και μαζί μ' αυτά και κάποιους οικείους, οι οποίοι «προσέθεταν» με τα προσόντα τους στη συνολική αξία των ατομικών υπαρχόντων. Τους αποκαλούσαν συγκαταβατικά φίλους, στην πραγματικότητα όμως ήταν πρόσωπα που χρησιμοποιούνταν σύμφωνα με τις επιδιώξεις ή και τις διαθέσεις του άλλου μέρους.

Έτσι, ένας γενικά εύθυμος άνθρωπος επιλεγόταν για τη βραδιά στη διάρκεια της οποίας θα θέλαμε να ξεδώσουμε λίγο· τον καλούσαμε να μας συντροφεύσει επειδή θα απέδιδε αυτά που υπολογίζαμε πως θα 'ταν ικανός ν' αποδώσει: τα αστεία του, οι διηγήσεις του, το μπρίο του, ήταν ό,τι μας χρειαζόταν για τη δεδομένη περίσταση. Αν η διάθεσή μας ήταν διαφορετική, υπήρχε πάντα η δυνατότητα να μας εξυπηρετήσει ένα άλλο άτομο κατά παραγγελίαν «συντονισμένο» μαζί μας. Για τις πιο εξομολογητικές μας στιγμές υπήρχε ο εχέμυθος, για τις πιο γκρινιάρικες κατά τρίτων ένας μουτρωμένος που θα μας σιγοντάριζε. Ανάλογα με το κέφι μας πίναμε ζαχαρωμένα ή στυφά ποτά, έχοντας για παρέα μας έναν όμοιό μας πρόθυμο να τσουγκρίσει το ποτήρι του με το δικό μας και να πει λόγια που θα ήταν η ηχώ της φωνής μας.

Ουδείς, βέβαια, δικαιούται να το ονομάσει αυτό φιλία. Πέστε το

αλληλοχρησιμοποίηση προσωπικών ιδιοτήτων, αμοιβαία παροχή υπηρεσιών, φιλία πάντως δεν ήταν, εάν με τον όρο αυτό εννοούμε ένα δεσμό όπου δεν μετρά τι «έχει» κανείς, αλλά τι «είναι». Ποιος είναι πραγματικά αυτός τον οποίο συναντώ, με τον οποίο μ’ αρέσει να συζητώ, να συντρώγω, να πηγαίνω εκδρομές και να χαιρετίζω με το ίδιο αίσθημα ένα τοπίο ή ένα δειλινό; Ο κόμπος βρίσκεται ακριβώς εδώ, στη λέξη: «ίδιο». Είναι γεγονός ότι πολλοί βιάζονταν να βρουν σ’ ένα άλλο πρόσωπο τα ίδια που εκείνοι ένιωθαν και σκέπτονταν. Ο άλλος προοριζόταν για καθρεφτάκι. Το είχες στην τσέπη σου, το έβγαζες και κοιτούσες τον εαυτό σου. Ετσι εμφανιζόταν ο φίλος. Ήταν ένα γυάλινο πλάσμα όπου πάνω του μπορούσε κανείς ν’ αντικρίσει τα ελαττώματα και τα προτερήματά του και ν’ αναπαυθεί με τη σκέψη ότι αυτή ήταν η πραγματικότητα και η αλήθεια του· δεν θ’ άλλαζε, διότι δεν υπήρχε λόγος για ν’ αλλάξει. Αφού ο σωσίας μου δέχεται να τον θεωρώ σωσία μου, θα έχω πάντα ένα καταφύγιο όπου θα τοποθετώ την αξία μου ή και την αναξιότητά μου, χωρίς να χρειάζεται καμιά αναθεώρηση.

Πόση πλήξη έφερναν στους μεταγενέστερους εκείνες οι υποδείξεις μιας περασμένης εποχής για «διόρθωση του χαρακτήρα μας»! Ηχούσαν πολύ αυστηρές, πολύ επίπονες. Έμοιαζε τόσο απωθητικό για έναν άνθρωπο που εργαζόταν καθημερινά για να κερδίσει τη ζωή του να του λένε πως επιβαλλόταν να εργαστεί επιπλέον, αν και με άλλον τρόπο, εάν ήθελε η ζωή του να είναι πραγματικά πλουσιότερη. Έπρεπε να είχε και φίλους. Κάποιους που θα συμμετείχαν στις ευτυχέστερες μέρες του, αλλά και στις θλίψεις του και τους κατατρεγμούς. Για να βρει αυτούς τους εταίρους προϋπόθεση ήταν να διαθέσει χρόνο και ενέργεια. Με το ψάξιμο, με τη μελέτη της συμπεριφοράς και, κυρίως, με την τόλμη που απαιτείται ώστε τα λόγια να βγαίνουν με ειλικρίνεια, ο πολύτιμος άγνωστος θα ανασυρόταν μέσα από τη μάζα και θα γινόταν στο εξής σταθερός συνοδοιπόρος.

Μέτριες σχέσεις

Ποιος όμως μπορούσε να επιδοθεί σ’ αυτήν την αναζήτηση; Μέσα στις λίγες δεκαετίες που προηγήθηκαν της σημερινής καθίζησης, όλες οι ανθρώπινες δυνάμεις απορροφήθηκαν από την εργασία που αγοράζει αντικείμενα, έτσι που και για τη φιλία (όπως άλλωστε και για τον έρωτα) ίσχυε ένα είδος εξαγοράς: πλήρωνε κάποιος με τα μέτρια αισθήματά του για να έχει μέτριες σχέσεις. Το παραπάνω τού κόστιζε πολύ: δεν μπορούσε να ξανοίγεται σε μακρές συζητήσεις, να σκαλίζει ζητήματα, να εξετάζει τις απόψεις του άλλου, να εγκαταλείπει τις δικές του, και να χαίρεται που μ’ αυτόν τον συνομιλητή, παρ’ όλο που σε κάτι διαφέρει, σε κάτι πιο σημαντικό συγγενεύει.Το να βρίσκει κανείς τη χαρά του όμοιου μέσα στο ανόμοιο είναι η πεμπτουσία της φιλίας. Δεν πρόκειται όμως ποτέ για μια

«ανακάλυψη». Δεν ανακαλύπτει κανείς έναν φίλο όπως ένα κοράλλι στον θαλάσσιο βυθό. Ούτε όμως και τον πιάνει με κάποια απόχη όπως το συνιστούσαν -και το επαναφέρουν και στις μέρες μας- εκείνα τα βιβλιαράκια-συνταγολόγια του ’70 και του ’80 με τη μεγάλη κυκλοφορία: «πώς να κάνετε φίλους».

Στο ίδιο σπορ καλούνται και σήμερα οι έχοντες ανάγκη. Δίδονται οδηγίες σε μονόχνωτους, σε αβοήθητους, σε μελαγχολικούς, σε επαγγελματικά υποβιβασμένους. Το μόνο που παραλείπεται να ειπωθεί είναι και το μόνο ουσιώδες: ότι ο μοναδικός τρόπος για ν’ αποκτήσετε φίλο είναι να μπείτε στον κόπο να γίνετε φίλος.

(Πηγή: kathimerini.gr)